

ORGANIZACIONO UPUTSTVO ZA SPROVOĐENJE ISTRAŽIVANJA

Poštovani saradnici,

Tokom oktobra i novembra meseca, Republički zavod za statistiku Srbije, Republički zavod za statistiku Crne Gore i istraživačka agencija Strategic Marketing, sprovede "Istraživanje višestrukih pokazatelja" - MICS (Multiple Indicator Cluster Survey). Istraživanje se sprovodi za UNICEF i veoma je obimno. Predmet istraživanja su deca uzrasta ispod 5 godina i žene starosti od 15 do 49 godina.

Do sada su u Srbiji i Crnoj Gori rađena dva MICS istraživanja, i to 1996. i 2000. godine.

Osnovni cilj je da se proceni situacija u kojoj se nalaze deca i žene u Srbiji i Crnoj Gori, da se kreira baza podataka, obezbedi izvor preciznih informacija za izveštavanje i da se obezbedi uticaj na procese nacionalnog razvoja (Nacionalni plan akcije za decu, realizacija Milenijumskih ciljeva razvoja, Strategija smanjenja siromaštva), i donosiocima odluka o pravima dece i žena u zemlji.

Osim što se sprovodi na dva nacionalno reprezentativna uzorka (Srbija i Crna Gora), u fokusu istraživanja biće i najugroženija populacija Roma koji žive u romskim naseljima.

UPUTSTVO ZA IZBOR DOMAĆINSTVA

Teritorija Srbije i Crne Gore je podeljena na oblasti. U okviru svake oblasti postoji određen broj popisnih krugova koji su izabrani za istraživanje. Na Spisku domaćinstava, za svaki popisni krug, nalazi se 18 adresa domaćinstava u kojima treba sprovesti istraživanje. Domaćinstva su izabrana metodom slučajnog početka i jednakog koraka izbora, a izvor podataka je popis stanovništva iz 2002. godine za Srbiju, odnosno iz 2003. za Crnu Goru. Prva faza ovog istraživanja bila je ažuriranje upravo ovih spiskova domaćinstava. Time su se dobili podaci o promenama koje su se desile u domaćinstvima na tim adresama, a pre svega u broju članova domaćinstva i broju dece ispod 5 godina starosti.

VEOMA VAŽNO pravilo je da morate da anketirate domaćinstva baš na tim adresama koje ste dobili na spisku. Nije bitno da li se na toj adresi promenilo domaćinstvo, važno je da anketirate postojeće domaćinstvo na tom kućnom broju / ili broju stana. Ako je baš došlo do promene u periodu od ažuriranja spiskova, zabeležite je u Spisak domaćinstava u popisnom krugu (na primer: rodilo se dete ili je pronađeno novo domaćinstvo sa drugim brojem članova i drugim brojem dece).

Važno je da rad na terenu organizujete tako da u anketiranje odlazite radnim danom u popodnevnim satima kada može da se očekuje da ćete pronaći ispitanike kod kuće, dok vikendom anketiranje možete obavljati tokom celog dana. Takođe, predlog je da posete udaljenijim destinacijama ostavite za dane vikende kada možete anketirati tokom celog dana.

Na svakom Spisku domaćinstava u popisnom krugu postoje 3 rezervne adrese.

U slučaju odbijanja saradnje, NE KORISTI se rezervna adresa, već se to beleži u sam upitnik i u Dnevnik anketiranja i prelazi se na drugu adresu.

Sve situacije, i odbijanja i kada nema domaćinstva na određenoj adresi, **OBAVEZNO** se beleže u Dnevnik anketiranja.

• **Dnevnik anketiranja** je deo propratnog materijala u koji ćete upisivati osnovne podatke o domaćinstvu i o ishodu anketiranja. U ovaj obrazac ćete obavezno upisati: Naziv opštine, Redni broj popisnog kruga u uzorku, Ime i prezime i šifru anketara, Ime i prezime kontrolora i šifru kontrolora.

U prvoj koloni "Redni broj domaćinstva iz Spiska domaćinstava" upisaćete broj domaćinstva sa Spiska domaćinstava. Takođe, iz spiska ćete prepisati adresu domaćinstva kao i ime i prezime lica na koje se vodi domaćinstvo. U kolonama koje slede zapisivaćete rezultate anketiranja.

Kolona "Podaci o dolascima": Kako je predviđeno više poseta domaćinstvu za svaku od poseta potrebno je upisati datum i vreme posete kao i šifru ishoda posete. Šifre ishoda posete anketara nalaze se u prvoj tabeli iznad. Ukoliko završite kompletno anketiranje pri prvoj poseti, kolona "Drugi dolazak" se ne popunjava. U tom slučaju u kolonu "Prvi dolazak" se upisuje šifra ishoda pod brojem 1 – "Sve ankete uspešno popunjene".

Kolona "Razlozi odbijanja saradnje": Upisaćete šifru razloga odbijanja saradnje. To je slučaj kada vas na samim vratima odbije osoba koja je otvorila vrata. Šifre se nalaze u drugoj tabeli iznad.

Za sva domaćinstva u kojima je anketa uspešno sprovedena: U kolonama koje slede u Dnevniku ćete upisati ukupan broj žena 15 – 49 godina u domaćinstvu, ukupan broj dece ispod 5 godina u domaćinstvu kao i broj popunjenih upitnika i za žene i za decu. Ukoliko se u određenom domaćinstvu broj popunjenih upitnika ne poklapa sa brojem žena 15 - 49 i ili dece ispod 5 godina, tada ćete u za to predviđene kolone upisati odgovarajuću šifru za razlog iz treće tabele iznad. Ove kolone se popunjavaju tek kada u potpunosti završite anketiranje tog domaćinstva.

NAPOMENA O MOGUĆIM SITUACIJAMA

Moguće je da nastanu problemi prilikom pronalaženja domaćinstva sa Spiska domaćinstava, bilo zbog toga što se domaćinstvo odselilo ili je u pitanju greška na spisku.

Ako ne nađete nikoga kod kuće na dobijenoj adresi, raspitajte se kod komšija o sledećem:

- **Da li je kuća napuštena.** Ukoliko jeste, u delu HH – Informacioni panel za domaćinstvo, koji se nalazi na prvoj strani košuljice, u polju HH9 zaokružite šifru 6 - Drugo i na liniji pored napišite "Napuštena kuća". A u Dnevniku anketiranja u kolonu "Podaci o dolascima" upisate takođe šifru 6 – "Napuštena kuća". Konsultujte se sa vašim kontrolorom o zameni adrese.
- **Ukoliko je očigledno da kuća nije napuštena,** raspitajte se u komšiluku kada će članovi domaćinstva biti kod kuće. OBAVEZNO ponovite posetu u vreme kada može da se očekuje da ćete naći nekog od članova domaćinstva kod kuće. U Dnevnik anketiranja, u kolonu Prvi dolazak upišite šifru 4 – "Nikog nema kod kuće".
- **Ako i pri ponovljenoj poseti ne nađete nikoga na toj adresi,** u delu HH – Informacioni panel za domaćinstvo, koji se nalazi na prvoj strani košuljice, u polju HH9 zaokružite šifru 4 - Domaćinstvo nije pronađeno. Takođe, i u Dnevniku anketiranja upišite u kolonu Drugi dolazak šifru 5 – Domaćinstvo nije pronađeno nakon dva dolaska. Obavestite kontrolora o ovoj situaciji i on će vas uputiti ili da ponovo posetite ovo domaćinstvo, ili da POSETITE DRUGO SLUČAJNO IZABRANO DOMAĆINSTVO T.J. REZERVNO.
- **Ako se domaćinstvo na datoj adresi odselilo, i sada tu živi drugo domaćinstvo,** anketirajte to, novo domaćinstvo. Nije potrebno da tražite gde sada živi domaćinstvo sa spiska. Da ponovimo još jednom, nije važno određeno domaćinstvo već određena adresa.
- **Ako je na Spisku domaćinstava na određenoj adresi zapisano da živi samo jedno domaćinstvo, a tamo ste zatekli dva domaćinstva,** anketirajte OBA domaćinstva i upišite podatke o oba domaćinstva u Dnevnik anketiranja. Na košuljici upitnika za to domaćinstvo, OBAVEZNO upisati "Domaćinstvo nije bilo na spisku" i u HH2 u kućicama kao i u Dnevniku anketiranja upišite XXX. Obavestite kontrolora o ovoj situaciji.
- **Ako se desi da na toj adresi nađete tri ili više domaćinstva, tada ćete anketirati samo ono domaćinstvo koje se nalazi na Spisku domaćinstava.**
- Obratite se kontroloru za savet kada ne možete da pronađete domaćinstvo ili ne možete da završite anketu.

I IZBOR ISPITANIKU U DOMAĆINSTVU

U svakom domaćinstvu se koriste TRI upitnika: **Upitnik za domaćinstvo, Upitnik za ženu od 15 do 49 godina starosti (uključujući žene koje imaju 15 i 49 godina) i Upitnik za dete ispod pet godina starosti** (sva deca koja nemaju punih pet godina). U zavisnosti od toga kakva je struktura domaćinstva tj, da li ima žena starosti od 15 do 49 godina ili dece ispod 5 godina (i koliko ih ima), popuniće se jedan ili više upitnika.

Nakon što ste se predstavili i dobili pristanak za anketiranje, radite **uvek prvo:**

- **UPITNIK O DOMAĆINSTVU.** U svakom domaćinstvu treba uraditi **tačno jedan** upitnik o domaćinstvu. Anketa se može obaviti sa bilo kojim odraslim članom domaćinstva koji može da vam odgovori na pitanja iz upitnika. Većina pitanja iz upitnika se može postavljati tom ispitaniku. Međutim, postoje delovi upitnika o domaćinstvu (deo CL - Dečiji rad, deo CD - Vaspitavanje deteta i deo DA - Smetnje u razvoju deteta) koji se moraju obaviti sa majkom ili starateljem deteta i kod kojih se ne mogu prihvatiti odgovori bilo kog odraslog člana domaćinstva. Zato, ako je moguće, korisno bi bilo u celini obaviti ovaj upitnik sa majkom ili starateljem, da bi se smanjio broj promena ispitanika tokom ankete.
- Sledi **UPITNIK ZA ŽENU OD 15 DO 49 GODINA STAROSTI** kojim treba da se pojedinačno anketiraju **SVE** žene u domaćinstvu navedene starosti. Za svaku ženu, koja ispunjava uslov, koristi se **poseban** upitnik. To znači da, kada u domaćinstvu žive, na primer, tri žene od 15 do 49 godina starosti, tada treba anketirati sve tri žene tj. popuniti tri upitnika za žene. Prvo se radi anketiranje one žene koja ima dete ispod pet godina starosti. **Ako žena koja ispunjava uslov za anketiranje nije kod kuće ili ne može da bude anketirana u to vreme,** pitajte člana porodice ili komšiju kada će se vratiti. U Dnevnik anketiranja u kolonu Podaci o dolascima upisati šifru 2-Nisu popunjeni svi upitnici. Ne primajte odgovore na pitanja iz Upitnika za ženu ni od koga drugog osim od žene koja ispunjava uslov. Potrudite se da obezbedite privatnost pri anketiranju odnosno da anketu sa ženama radite bez prisustva ostalih članova domaćinstva.
- Kada se završi upitnik sa prvom ženom koja ima dete ispod 5 godina starosti, treba popuniti **UPITNIK ZA DETE ISPOD 5 GODINA STAROSTI** (sva deca koja nemaju navršених pet godina tj nemaju navršених 60 meseci). Potrebno je da se popuni **poseban** upitnik za svako dete koje ispunjava ovaj starosni uslov. Kada završite upitnike sa svom decom prve žene, prelazi se na anketiranje sledeće žene ako postoji u domaćinstvu, i njene dece (ako ih ima). **Osoba koju treba anketirati za Upitnik za dete ispod 5 godina starosti, i za deo o dečijem radu u Upitniku za domaćinstvo, treba da bude majka ili staratelj deteta.** Staratelj deteta je odrasla osoba koja je u slučaju da majka deteta iz određenih razloga ne živi u istom domaćinstvu, odgovorna za odgajanje deteta. Staratelj deteta živi u istom domaćinstvu sa detetom, i to nikako nije osoba koja u odsustvu majke čuva dete. Ako majka/staratelj nije u kući ili ne može da bude anketiran/a u to vreme, pokušajte da saznate kada će ona/on biti kod kuće ili kada će biti u mogućnosti da bude anketiran/a i ponovo se vratite u to domaćinstvo. U tom slučaju u Dnevnik anketiranja u kolonu Podaci o dolascima upišite šifru 2 – "Poseta obavljena ali nisu svi upitnici popunjeni".
- **POŠTO SU POPUNJENI UPITNICI ZA SVU DECU, ANKETAR MERI TEŽINU I VISINU SVAKOG DETETA.**

- **Ukoliko dete ispod pet godina starosti nije kod kuće ili ne može da bude mereno, a majka/staratelj je prisutna**, popunite upitnik za to dete ali nemojte popunjavati poslednji deo pod nazivom Antropometrija – merenje dece. U tom slučaju u Dnevnik anketiranja u kolonu Podaci o dolascima upišite šifru 2 – "Poseta obavljena ali nisu svi upitnici popunjeni".
- **Ukoliko se ni posle ponovljene posete nije moglo videti i izmeriti dete**, zaokružite šifru 4 u delu UF - Informacioni panel za dete ispod 5 godina starosti, a u Dnevniku anketiranja u koloni "Razlog nepopunjenih ili delimično popunjenih upitnika za dete" upišite šifru 6 ili 7.
- **Ako odrasla osoba nije kod kuće**, dogovorite se da dođete drugi put. Ne anketirajte osobu koja se privremeno stara o deci, npr kućnu pomoćnicu ili dadilju.

VEOMA JE VAŽNO DA PRONAĐETE SVIH 18 ADRESA DOMAĆINSTAVA SA SPISKA I DA ANKETIRATE DOMAĆINSTVA NA TIM ADRESAMA. ZBOG TOGA JE NEOPHODNO NA SVE ADRESE OTIĆI VIŠE PUTA . TEK KADA ZAISTA UTVRDITE DA NIJE MOGUĆE ANKETIRATI NA TOJ ADRESI IZVRŠITI ZAMENU ADRESE.

RAD NA TERENU

- Za svaku oblast je formiran jedan **TIM** koji se sastoji od tri do četiri anketara. Bar dva anketara iz tima treba da budu ženskog pola zbog upitnika koji se radi sa ženama i osetljivim temama u njemu. Takođe, neophodno je da svaki tim na teren odlazi kolima radi jednostavnijeg prenošenja opreme za merenje. Svi članovi tima **TREBA** da, kada kreću u anketiranje u novi popisni krug, krenu svi zajedno. Ukoliko ne završe anketiranje svih domaćinstava u tom popisnom krugu u jednom dolasku, dovoljno je da se sledeći dan vrati u taj popisni krug samo jedan ili dva anketara. Pri tome voditi računa kakva je struktura domaćinstava koja su još ostala neanketirana. Ako u tim domaćinstvima ima dece treba da se na teren vrate dva anketara i zbog opreme koja se nosi i da bi se i anketiranje i merenja uradila što brže i što tačnije. U domaćinstva u kojima nema dece i u kojima nema žene od 15 do 49 godina može da ide samo jedan anketar.
- Svaki tim u okviru svog terena organizuje sebi odlaske u domaćinstva. Trebalo bi da u mesta udaljena od sedišta tima, kao i u seoska naselja, odlazite vikendom kako bi pokušali da uradite sve u jednom danu. Samim tim, smanjujete i troškovi putovanja i štedite vreme.
- **KONTROLOR** je osoba koja je zadužena da pomogne timu da reši eventualne probleme na terenu, da vrši kontrolu rada na terenu, da vrši logičku kontrolu urađenih upitnika i ukaže anketarima na greške u anketiranju. Dakle, kontrolor je osoba sa kojom treba da proveravate sve situacije u kojima niste sigurni kako da postupite. Kontrolor se u slučaju da sam ne može da reši problem dalje obraća svom supervizoru / instruktoru.
- Svakom timu će biti podeljena standardna oprema za merenje. Opremu za uzimanje antropometrijskih mera čine vaga za merenje težine i merna tabla za merenje visine deteta, odnosno dužine novorođenčeta. Opremu treba pravilno upotrebljavati, koristiti je prema datim instrukcijama i pažljivo čuvati.

NEOPHODAN MATERIJAL ZA RAD NA TERENU

Materijal neophodan za rad na terenu čine:

1. **Spiskovi domaćinstava** – spisak sa 18 adresa u svakom popisnom krugu + 3 rezervne adrese
2. **Upitnici** – Za svaki popisni krug biće posebno spakovani, 18 Upitnika za domaćinstvo, 18 Upitnika za ženu 15-49, 7 Upitnika za dete ispod 5 godina. Svi urađeni upitnici iz jednog domaćinstva treba da se stave u Košuljicu / omot na kojoj se nalazi Spisak članova domaćinstva i tako se vraćaju kontroloru.
3. **Dnevnici anketiranja** – Jedan dnevnik za svaki popisni krug. Ako u određenom trenutku ne idete svi zajedno na teren, obavezno vodite evidenciju dolazaka u domaćinstvo i beležite rezultate anketiranja. Na kraju, podaci o svim domaćinstvima moraju biti upisani u Dnevnik anketiranja.
4. **Uputstvo za sprovođenje istraživanja** – Jedno uputstvo treba da ima svaki anketar u timu.
5. **Identifikacioni karton / bedž** sa imenom, prezimenom, slikom i identifikacionim brojem anketara.
6. **Ovlašćenje za rad** - Svaki anketar iz tima treba da nosi sa sobom ovlašćenje za rad na ovom projektu
7. **Obrazac za evidenciju putnih troškova** – **OBAVEZNO** je voditi evidenciju putnih troškova za svaki popisni krug. Evidenciju treba da vodi onaj anketar iz tima koji je ujedno i vozač automobila kojim se odlazi na teren.
8. **Oprema za merenje** – Jedna oprema za svaki tim.

Pre odlaska na teren važno je da TIM prekontrolise da li ima sav neophodan materijal za anketiranje.